

Dimensions of Self-Development from the Perspective of Elites in the Case Study of Gorgan

Mahia Yaghouti: PhD Student, Educational Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran.

Negin Jabbari*: Associate professor, Department of Educational Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran.

Kiomars Niaz Azeri: Professor, Department of Educational Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran.

Abstract: This article identified the dimensions of self-development from the perspective of elites, which is occasionally assigned to the city of Gorgan, to identify the dimensions of self-development of students' parents. This research, which was analyzed qualitatively using PLS software, performed self-developed dimensions and items from the perspective of elites for parental use. The importance of parents' self-development skills is important because of their relationship with educational institutions and their children, in order to make the ability of family members to adapt to the child and vice versa effective and efficient. In relation to the parents of students, the elites introduced 9 dimensions of self-development, which in order of priority are: individual values, social values, family health, and the role of self-development skills in raising children, job health, individual values, perceptual and moral personality. Individual knowledge, skills, attitudes of people in the community towards self-development. Achieving self-development dimensions is the product of formal education, counseling and conversation with the Association of Parents and Educators, teachers and psychological and social counselors, as well as exchanges with colleagues, friends and especially reading. These people are self-developed people who are trusted and respected by the society and like-minded people.

Keywords: Self-Development, Elites, Parents, Students.

***Corresponding author:** Associate professor, Department of Educational Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran.

Email: neginjabbary@gmail.com

مقدمه

خود توسعه‌ای، اعتقاد به توسعه ظرفیت‌های شخصی برای اثربخش بودن در فرایندها و نقش‌ها است، به عبارتی خود توسعه‌ای فرایندی است که افراد متعهد می‌شوند تا دانش یا مجموعه‌ای از مهارت‌های قوی را کسب کنند (کونفسور و کوپس، ۱۹۹۸). خود توسعه‌ای نوعی تمرکز اندک بر توانمندی است که به مرور زمان گسترش می‌یابد و افراد با نقاط قوت و ضعف خود آشنا می‌شوند، نیازهایشان را تعیین می‌کنند و استقلال خود را افزایش می‌دهند. رابرتز (۲۰۱۲) بر این باور است که «اعمال خود توسعه‌ای ممکن است شامل خود مطالعه‌گری، خواندن برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی باشد». در چنین حالتی والدین وظایف سنگین‌تری را عهده دار خواهند بود. آنها باید با بهره‌گیری از دستاوردهای علمی و فن‌آوری، فرزندان خود - دانش آموزان را برای رسیدن به اهداف‌شان یاری کنند؛ اهدافی چون پرورش افراد توانا، مفید، سالم و لایق را مد نظر قرار دهند. اما ابهامی که وجود دارد این است که آیا والدین توانمندی‌های خود را می‌شناسند که با تکیه بر این توانمندی‌های از فرزندان‌شان حمایت کنند؟ آیا می‌دانند که چگونه می‌توانند به خودتوسعه‌ای برسند؟ تردیدی نیست که یکی از ابزارهای مهم شناخت خودتوسعه‌ای بهره‌مندی از نخبگان حوزه‌های مختلف علوم روان‌شناسی، تربیتی، مدیریت آموزشی و علوم اجتماعی است. این متخصصان می‌توانند کمک کنند تا والدین شناخت مطلوب‌تری از توانمندی خود و نیازهای فردی و اجتماعی فرزندان‌شان داشته‌باشند. این مقاله با چنین رویکردی به دنبال پاسخ به این مسئله است که «ابعاد خود توسعه‌ای از نظر نخبگان شهر گرگان مبتنی بر چه مواردی هستند؟» این ابعاد به ترتیب اولویت کدامند؟

اهمیت و ضرورت این پژوهش و تدوین مقاله در سطوح بنیادی و کاربردی است. در سطوح بنیادی موجب گسترش دایره دانش با استفاده از مطالعات کیفی با تکیه بر مبانی نظری است، از طرفی نظام آموزش و پرورش به عنوان نهادی تشکیل شده از تجربیات بشری بر پایه آزمون و خطا است، با پیشرفت علم و تکنولوژی این مطالعه در پی رفع نیازها و خطاها است. خودتوسعه‌ای و دستیابی به ابعاد آن از نظر دانشی و روشی نیاز والدین

مخصوصاً دانش آموزان را تامین می‌کند، در اثر مطالعه و تحقیق از نخبگان جامعه تامین خواهد شد و نیاز موسسات آموزشی و انجمن اولیاء و مربیان را تامین خواهد کرد، مخصوصاً در شهر گرگان که از تنوع قومی و زبانی و گویشی برخوردار است. زیرا والدین به عنوان مهم‌ترین معلمین در فرایند رشد کودک ضروری است از ابعاد خودتوسعه‌ای برخوردار باشند تا چالش‌های رفتاری فرزندان را از نظر ذهنی و عینی در ارتباط با کودک و با خودشان پاسخ بدهند.

هدف مشخص مقاله عبارت از شناسایی ابعاد مهارت خود توسعه‌ای از نظر نخبگان مدیریت آموزشی، روان‌شناسی و علوم اجتماعی و الویت بندی این ابعاد در ارتباط با والدین دانش‌آموزان است. همچنین سؤال تحقیق این است که ابعاد مهارت خودتوسعه‌ای از نظر نخبگان [مدیریت آموزشی، روان‌شناسی و علوم اجتماعی] به ترتیب اولویت کدامند؟

نوع مطالعه کیفی است و از روش دلفی فازی استفاده شده است. در این روش بر گردآوری اطلاعات بر حسب مصاحبه نیمه ساختمند استوار است و اطلاعات پس از جمع آوری و کدبندی، با ارزش عددی ۱ تا ۱۰ معلوم شده و مورد تحلیل قرار گرفته است.

در ارتباط با خودتوسعه‌ای واژگان دیگری مانند یادگیری خودمدار وجود دارد که به لحاظ بار معنایی بسیار نزدیک به خودتوسعه‌ای است، اما تفاوتی نیز دارد. یادگیری خودمدار به فرآیندی اطلاق می‌گردد که فرد با کمک یا بدون کمک دیگران، در تشخیص نیازهای یادگیری تنظیم اهداف یادگیری، تعیین منابع مادی و انسانی برای یادگیری، انتخاب و اجرای مناسب استراتژیهای یادگیری و ارزیابی ستاده‌های سازمانی پیشقدم می‌شود (نالز، ۱۹۷۵: ۱۸). این تعریف تفاوتی بین یادگیری خودمدار و خود توسعه‌ای را نشان می‌دهد. آنچه که شخص می‌تواند از رخداد یاد بگیرد، بستگی به این دارد که فرد چطور رخداد‌های درون تجربه‌ای معنادار را ترکیب کند. در حالیکه یادگیری، در مسیر شکل‌گیری تجربه و مسیر کلی معناسازی چیزها قرار می‌گیرد و در مقابل توسعه، حرکت و تغییر مسیر معناسازی آن است (ونولسوز و درات، ۲۰۰۴: ۳۹۶). اگر یک سازمان در نظر گرفته شود، خود توسعه‌ای، مجموعه‌ای از فعالیت‌های داوطلبانه مورد نیاز سازمان می‌باشد که کارکنان انجام

روش کار

این تحقیق که به روش کیفی و با استفاده از نرم افزار PLS آنالیز شد، ابعاد و گویه‌های خودتوسعه‌ای را از نگاه نخبگان برای کاربرد والدی انجام شد. اهمیت مهارت‌های خود توسعه‌ای والدین بدلیل ارتباط آنها با موسسات آموزشی و فرزندانشان اهمیت دارد، تا قدرت انطباق اعضای خانواده با کودک و بلعکس را اثربخش و کارا نماید. نخبگان در ارتباط با والدین دانش آموزان ۹ بعد در باب خود توسعه‌ای معرفی کردند که به ترتیب الویت عبارتند از: ارزشهای فردی، ارزشهای اجتماعی، سلامت خانواده، نقش مهارت خود توسعه در تربیت فرزندان، سلامت شغل، ارزش‌های فردی شخصیتی ادراک و اخلاقی، دانش فردی، مهارت‌ها، نگرش افراد جامعه به خودتوسعه‌ای. دستیابی به ابعاد خود توسعه‌ای محصول آموزش‌های رسمی، مشاوره و همصحبتی با انجمن اولیاء و مربیان، معلمان و مشاوران روان شناسی و اجتماعی و همچنین مخصوص تبادل نظر با همکاران، دوستان و مخصوصاً مطالعه است.

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. همچنین زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت کنندگان در مورد خروج از پژوهش در هر زمان و ارائه اطلاعات فردی مختار بودند و به آنها اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه میماند و این امر نیز کاملاً رعایت شد. پژوهش حاضر با کد اخلاق IR.IAU.TMU.REC.1400.701 ثبت شد.

یافته‌ها

متغیرهای جمعیت شناختی پاسخگویان حاکی از این است که ۲۰ نفر از نخبگان مدارس دخترانه دولتی و غیر دولتی شهرگران به عنوان آزمودنی مورد مصاحبه قرار گرفتند که مصابق با فرمول کوکران ۱۹ نفر برای مصاحبه کفایت می‌کرد اما به منظور جلوگیری اطمینان از درستی مصاحبه و پرسشنامه‌های تهیه شده تمام ۲۰ نفر نخبه مورد مصاحبه و پرسشگری قرار گرفتند.

برای آزمون نرمالیته که به نشان دادن نرمال یا غیر نرمال بودن توزیع داده‌ها (متغیرها) اختصاص دارد از آزمون کولوموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. که

می‌دهند تا دانش و مهارت شغلی لازم را کسب و حفظ نمایند که می‌تواند شامل فعالیت‌هایی نظیر مطالعه مقاله، مجله، حضور در کنفرانس، گرفتن گواهینامه و غیره باشد (تاگ، ۱۹۷۸)، حال اگر خانواده را به عنوان کوچکترین واحد اجتماعی در نظر گرفته شود که از ویژگی‌های یک سازمان طبیعی برخوردار است، خود توسعه‌ای والدین با نیازهای فردی، همسر و فرزندان برای تعالی خانواده اهمیت و ضرورت می‌یابد. بنابر این برای خود توسعه‌ای می‌توان ویژگی‌هایی قائل شد که عبارتند از: داوطلبانه و فراتر از وظیفه است، به اثر بخشی مربوط می‌شود، متناسب با وظیفه برای آینده یا وضع موجود، هدفمند است؛ همچنین به علت خود محور بودن بر بهبود دانش و تواناییهای فردی تمرکز دارد (گئورگ و بریف، ۱۹۹۲: ۱۵۵).

یادگیری از ارکان ضروری خودتوسعه‌ای است که در هر سازمانی اعم از بزرگ یا کوچک، سازمانهای طبیعی مانند خانواده یا رسمی مانند موسسات و سازمانها و شرکتها، وجود دارد و به عنوان یک نیاز مشهود است. تقریباً تمامی سازمانها در تلاشند منابع انسانی آنها به توسعه برسد تا بصورت تغییری نسبتاً دائمی در رفتار، شناخت یا حالتی که در اثر تعامل فرد با محیط روی می‌دهد، ایجاد می‌شود. یادگیری جنبه‌های مهمی از خودتوسعه‌ای را شامل می‌شود که عبارتند از: کانون یادگیری تغییر، فراگرفتن چیزی جدید مانند برگزاری یک جلسه و اصلاح چیزی که اکنون وجود دارد، به عبارتی بالا بردن سطح دقت است. درک این که تغییر باید مداوم باشد، بنابر این قبل از اینکه بتوانیم بگوییم واقعاً یادگیری روی داده است، کانون یادگیری می‌تواند شامل رفتار، شناخت، حالت و یا ترکیبی از این سه عامل باشد و نتایج یادگیری می‌توانند مهارتی براساس شناخت، یا انفعالی (بیشتر شدن هشیاری امنیتی) باشند. در نهایت، می‌توان گفت یادگیری ناشی از تعامل فرد با محیط است. بنابراین با توجه خلأهای پژوهشی در رابطه با ابعاد خود توسعه‌ای و همچنین با توجه به مطالب ارائه شده، اهمیت و ضرورت پژوهشی در رابطه با ابعاد خود توسعه‌ای از دیدگاه نخبگان مطالعه موردی مشهود است. لذا هدف از پژوهش حاضر، بررسی ابعاد خود توسعه‌ای از دیدگاه نخبگان مطالعه موردی شهرگران بوده است.

جدول زیر مشاهده میشود، تمامی متغیرهای این تحقیق با توجه به سطح معنا داری آنها (sig) در حالت نرمال هستند.

در تعیین این آزمون چنانچه sig بزرگتر از ۰/۰۵ باشد توزیع نرمال و می توان از آزمون های پارامتریک جهت تجزیه و تحلیل استفاده کرد در غیر این صورت از آزمون های نا پارامتریک استفاده می شود. همینطور که در

جدول ۱. بررسی توزیع داده ها

Table 1. Data distribution review

متغیرهای تحقیق	میانگین	انحراف معیار	سطح معناداری	نتیجه آزمون
ارزشهای فردی	۳/۶۱۹۲	۰/۶۰۳۷۰	۰/۰۶۵	نرمال
ارزشهای اجتماعی	۳/۱۳۸۷	۰/۴۶۶۲۸	۰/۰۵۴	نرمال
سلامت خانواده	۳/۳۷۳۲	۰/۵۸۶۸۸	۰/۰۵۳	نرمال
نقش مهارت خود توسعه در تربیت فرزندان	۳/۲۷۶۲	۰/۴۸۷۹۲	۰/۰۷۲	نرمال
سلامت شغل	۳/۳۹۷۸	۰/۷۱۴۰۵	۰/۰۷۵	نرمال
ارزش های فردی شخصیتی ادراک و اخلاقی	۳/۴۴۶۵	۰/۵۳۱۰۶	۰/۰۸۰	نرمال
دانش فردی	۳/۳۷۴۲	۰/۴۱۴۰۱	۰/۰۹۶	نرمال
مهارت ها	۳/۱۴۸۸	۰/۷۱۷۰۵	۰/۰۷۹	نرمال
نگرش افراد جامعه به خود توسعه ای	۳/۴۷۹۱	۰/۴۰۴۷۰	۰/۰۹۱	نرمال

گلستان برای برخورداری از خود توسعه ای باید به این ابعاد توجه داشته باشند. در این جدول ابعاد خود توسعه ای با شاخص میانگین به ترتیب الویت نشان داده شده است.

همانطور که توزیع نرمال داده ها در جدول (۱) نشان می دهد از نظر نخبگان استان گلستان ابعاد خود توسعه ای را می توان در ۹ بعد مشاهده کرد. این ابعاد از نظر متخصصان گویای این است که والدین دانش آموزان استان

جدول ۲. گویه های ارزشهای فردی

Table 2. Items of individual values

ابعاد ارزشهای فردی	مقدار بدبینانه		مقدار خوش بینانه		میانگین هندسی		مقدار معنی داری
	کمترین	بیشترین	کمترین	بیشترین	U_m^i	I_m^i	
۱ و از تجارب دیگران برای موفقیت هایم استفاده می کنم	۲	۸	۶	۱۰	۷.۱۲	۶.۳۲	۱۲.۳۲
۲ زمانی که ناراحت هستم با شخص دیگری درد و دل می نمایم	۳	۹	۷	۹	۷/۹۶	۵/۴۵	۱۲/۲۵
۳ زمانی که عصبانی میشوم خشمم را کنترل می کنم	۲	۱۰	۵	۱۰	۷/۵۵	۷/۳۸	۱۱/۷۶
۴ استعداد های مهارتی خود را می شناسم	۳	۸	۷	۹	۸/۱۱	۵/۷۵	۱۰/۹۳
۵ فردی نقدپذیر هستم.	۳	۹	۷	۱۰	۸/۰۵	۵/۹۳	۱۰/۶۸

می کنند آموزش مهارت های زندگی بر والدین و همتابان در کاهش پرخاشگری جوانان تاثیر دارد. در این رابطه گویه ۲ نمود عینی دیگری از ارتباط است که در هنگام ناراحتی می توان با فرد دیگری درد و دل کرد، تا به لحاظ روانی تخلیه شد به طوری که دی گراف، اسپیتجنس، اسمیت، دیو ولف و تاوچیو (۲۰۱۳) نیز اشاره کردند

از نظر نخبگان شهرگران، ارزش های فردی با برخورداری از ۵ گویه الویت اول است که دارای ۵ شاخص است. گویه ۱ مهمترین است که در ارتباط با استفاده از تجارب دیگران برای موفقیت است. تجربیات دیگران گاه از طریق آموزش مهارت های ایجاد می شود همانزور که مطالعات بنسون و همکاران (۲۰۱۲) اظهار

مهارتی را مد نظر قرار داده‌اند. رویکردی تعاملی جهت درک خودتوسعه‌ای می‌تواند در محل کار یا منزل در رابطه با هدف مداری، تجربه اندوزی و خودآگاهی واقع شود، مواردی که والدین قویاً به آن نیازمند هستند. در نظر کارشناسان گرگان این موضوع در گویه ۴ مرتبط با شناخت استعداد های مهارتی مطرح شده که مکمل گویه ۵ است که در ارتباط با (نقدپذیری) فرد می‌باشد.

آموزش والدین منجر به کاهش مشکلات رفتاری کودکان آنان شود. این موضوع را می‌توان از این منظر مورد توجه قرار داد که نیاز نیست بار سنگین مشکلات را به ودکان انتقال داد. والدین در برابر فرزندان مسئولند. همانطور که گویه ۳ از نظر کارشناسان در ارتباط با کنترل خشم در هنگام عصبانیت اشاره می‌کند، همصحبتی از عوامل کنترل خشم است. همچنین اورویس و لفر (۲۰۱۱) در اشاره به عوامل محتوایی و فردی، شناخت استعدادهای

جدول ۳. گویه‌های ارزشهای اجتماعی
Table 3. Items of social values

مقدار	میانگین هندسی		مقدار خوش بینانه		مقدار بدبینانه		ابعاد ارزشهای اجتماعی
	U_m^i	I_m^i	بیشترین	کمترین	بیشترین	کمترین	
۹/۱۱	۹/۰۳	۴/۶۲	۱۰	۸	۸	۳	۱ برای روابط با دیگران از غیبت کردن پرهیز می‌کنم
۸.۳۲	۷.۱۱	۴.۳۱	۹	۷	۷	۲	۲ رعایت حق تقدم را در عبور و مرور به فرزندان می‌آموزم
۸.۱۲	۸.۴۳	۳.۹۸	۸	۶	۸	۴	۳ رعایت نوبت در صف خدمات اجتماعی به فرزندان می‌آموزم
۷/۹۲	۸/۹۱	۴/۶۹	۱۰	۷	۸	۳	۴ سعی می‌کنم روابطم را با اعضای خانواده کم کنم
۶/۱۰	۷/۳۰	۵/۰۱	۱۰	۶	۷	۴	۵ پیشگیری از آسیب را مهمتر از درمان می‌دانم
۵/۷۲	۸/۱۰	۴/۰۱	۱۰	۷	۶	۲	۶ به تغییرات مثبت اعضای خانواده اهمیت می‌دهم
۵/۸۲	۸/۲۴	۳/۵۵	۱۰	۶	۷	۲	۷ حسادت با روحيات هم سازگار نیست
۴.۷۱	۸.۲۱۵	۳.۱۲	۹	۷	۷	۴	۸ رقابت را برای کسب شغل بهتر می‌پسندم
۴/۶۹	۶/۱۲	۳/۴۲	۱۰	۴	۸	۱	۹ مشارکت در تصمیم گیری برایم مهم است
۴.۲۱	۶.۱۵	۳.۱۹	۱۰	۷	۶	۱	۱۰ در محیط کار با دیگران مشورت می‌کنم
۴/۰۵	۶/۱۱	۳/۰۶	۹	۳	۷	۲	۱۱ کارهایم را با اولویت بندی انجام می‌دهم
۳.۸۷	۷.۸۱	۴.۴۱	۹	۸	۸	۳	۱۲ ارتقای شغلی را به هر قیمتی به دست می‌آورم
۳/۷۴	۴/۵۵	۳/۹۲	۹	۲	۸	۲	۱۳ در انجام امور منزل برنامه ریزی میکنم
۳/۴۴	۷/۲۶	۴/۶۲	۱۰	۴	۶	۳	۱۴ در اجرای کارهای خیریه مشارکت دارم (برای کمک به دیگران داوطلبان پیشقدم میشوم)

روابط با اعضای خانواده پدری و برنامه ریزی در انجام امور منزل، باور به پیشگیری از آسیب از الویت های مد نظر بوده است. چنین رفتارها و باورهایی به قول سیورز (۲۰۰۸) موجب الگو سازی می‌شود که با بازی نقش و تقویت مثبت و تکرار موجب روابط اجتماعی مثبت با دیگران و تطبیق مؤثر با شرایط و انتظارات آنها کمک می‌کند. همچنین مطالعات وحیده (۱۳۹۶) با یافته های این مقاله انطباق دارد که بین راهبردهای یادگیری با عملکرد دانش آموزان رابطه مثبت و معناداری قائل است.

برخی از دیدگاههای کارشناسان در ارتباط با والدین به ارزشهای اجتماعی معطوف به محیط کار و شغل فرد

از نظر کارشناسان ارزشهای اجتماعی (جدول ۳) خودتوسعه‌ای بخشی ضداجتماع است که پرهیز از آنها ارزش محسوب می‌شود و بخشی دیگر از موجب تنظیم روابط با دیگران است که به قول ویست (۲۰۱۰) آموزش این گونه از مهارت‌های زندگی، میزان عزت نفس فرد را بالا می‌برد. از جمله این موارد می‌توان به گویه‌های اول تا ششم از جدول (۳) اشاره کرد. این گویه‌ها می‌گویند که بیش از هر چیز برای روابط با دیگران باید از غیبت کردن پرهیز شود. در مراتب بعدی رعایت حق تقدم را در عبور و مرور به فرزندان بیاموزم و در صف خدمات اجتماعی به فرزندان بیاموزم که نوبت را رعایت کنند. همچنین تنظیم

است که الویت‌های پایین‌تری داشتند. مانند ضدارزشی چون حسادت، رقابت را برای کسب شغل بهتر، مشارکت در تصمیم‌گیری، مشورت در محیط کار با دیگران، اولویت بندی کارها، ارتقای شغلی به هر قیمتی، مشارکت در امور خیریه است. این گونه موارد را کمیل

در ارتباط با آموزش مهارت زندگی در دوره دانشجویی را نشان داده که موجب تاثیر مثبت از دانشگاه به محیط کار می‌شود. به عبارتی والدین برای انطباق بیشتر با محیط اجتماعی این دوره‌ها را در دانشگاه گذرانده باشند.

جدول ۴. گویه‌های بعد سلامت خانواده

Table 4. Dimensions of family health dimension

مقدار	میانگین هندسی		مقدار خوش بینانه		مقدار بدبینانه		گویه‌های بعد سلامت خانواده	مقدار
	U_m^i	I_m^i	بیشترین	کمترین	بیشترین	کمترین		
۱۰/۵۰	۸/۱۶	۵/۵۲	۹	۷	۸	۳	۲۱	تعیین هدف برای خانواده با مشورت به دست می‌آید
۹/۳۴	۹/۱۷	۴/۸۹	۱۰	۸	۸	۳	۲۲	با همسر در مقابل فرزندان صمیمانه برخورد میکنم
۹/۱۴	۹/۵۸	۵/۶۸	۱۰	۸	۸	۴	۲۳	ارزیابی اثربخشی رفتارها در جلسه هفتگی با خانواده
۵/۰۱	۶/۴۲	۴/۳۱	۷	۴	۶	۳	۲۴	گفتن دوست دارم به فرزندان برایم مهم است

فردی، شخصیت ادراکی و اخلاقی محسوب می‌شود به ترتیب عبارتند از: حفظ آبرو و احترام در جمع، اهمیت تصمیمات فردی، پیشقدم شدن برای حل مشاجره اعضای خانواده، پیگیری مربوط به ارتقاء شغلی، فکر تغییر رفتارم بنا به پیشنهاد دیگران، بروز دادن احساسات، لذت بردن از خوشحال کردن دیگران.

الویت پنجم بعد سلامت شغلی والدین است که شاخص‌های سلامت شغل از نظر کارشناسان مبتنی بر ۵ گویه است. مولفه گویه‌های بعد سلامت شغل در نظر کارشناسان این است که شغل متناسب با استعداد و توان باشد، همچنین از نظر درآمد راضی کننده، قانونی، وجه اجتماعی و از نظر روانی رضایت بخش باشد. در رابطه با این موارد مطرح شده می‌توان به یافته‌های تاگ (۱۹۸۷) دانش و مهارت شغلی لازم و جورج و سینک (۱۳۸۸) برای شغل آموزش در نظر گرفته و همچنین با یافته‌های ورنر و دسیمون (۲۰۰۹) که طرح‌های مسیر شغلی را از طریق برنامه‌های آموزشی به اجرا درآورد، مغایرتی ندارد، بلکه موید نظرات کارشناسان است.

الویت ششم بعد دانش فردی است دارای ۷ گویه است که دانش فردی محصول آموزش و تجربیات است که در اثر هم‌صحبتی به فرد منتقل می‌شود و اثربخش است. به

الویت سوم سلامت خانواده (جدول ۴) است که با ۴ گویه معلوم شده است. مطالعه انجام شده سلیمی و عابدی (۱۳۹۲) منطبق با یافته‌های این مقاله است که به اثربخشی آموزش مهارت‌های زندگی اشاره می‌کند. اما در اینجا مفاهیمی که برای سلامت در نظر گرفته شده از نوع کاهش آسیب نیست بلکه از نوع افزایش محبت و دوستی است. همچنین مطالعات نیلسون، خواجه موگهی و باباپور (۱۳۹۲) به تاثیر مثبت آموزش مهارت‌های زندگی بر میزان آگاهی‌های والدین اشاره داشتند، یا مطالعات کریمی زیوه (۱۳۹۲) تاثیر را در افزایش رشد اجتماعی و پذیرش اجتماعی دانسته در اینجا به صورت موردی مورد اشاره قرار گرفته و منطبق بر هم هستند. این انطباق با گویه‌هایی چون: تعیین هدف برای خانواده با مشورت، رفتار صمیمانه با همسر در مقابل فرزندان، برگزاری جلسه هفتگی با خانواده و گفتن واژه دوست دارم به فرزندان برای انتقال عاطفه آمده است.

الویت چهارم بعد ابعاد ارزش‌های فردی شخصیتی ادراک و اخلاقی دارای ۶ گویه است که مبتنی بر ارزش‌های فردی، شخصیتی ادراکی و اخلاقی والدین مربوط است. از نظر کارشناسان مولفه‌های که والدین نسبت به آنها ضروری است حساس باشند و از ارزش‌های

طوری که سلیمی و عابدی (۱۳۹۲) نشان دادند، اینگونه مهارت‌های در زندگی اثربخش هستند و شادکامی والدین را به همراه دارد. همچنین مطالعات شکوهی و همکاران (۱۳۹۳) موید این است که دانش فردی و کسب تجربیات دیگران مهارت‌های اجتماعی را افزایش و مشکلات رفتاری را کاهش می‌دهد. ضمن آن که مطالعات نیلساز، خواجه موگهی و باباپور (۱۳۹۲) با نتایج حاصل منطبق است. بنابر داده‌های جدول مذکور گویه‌هایی که موجب دانش فردی است به ترتیب الویت از نظر نخبگان شهر گرگان عبارتند از: مهارت‌های ارتباط با دیگران برای بهبود رابطه با بستگان، شرکت در کارگاه‌های آموزشی شناخت و استعدادها، استفاده از مهارت ارتباط با دیگران برای بهبود رابطه با فرزندان، پذیرش اصول تفکر خلاق، لذت بردن از توجه دیگران در هنگام صحبت، تامین نیازها از طریق مجاری قانونی و رسمی و از مهارت ارتباط با دیگران برای بهبود رابطه با همسر استفاده کردن، است.

الویت هفتم ابعاد خودتوسعه‌ای به نقش مهارت خود توسعه‌ای در تربیت فرزندان مربوط است که با شش گویه است. این گویه‌های به قول ورنر و دسیمون (۲۰۰۹) گویه‌هایی انگیزشی هستند که تئوری‌های فرآیند شناختی محسوب می‌شوند. احمد و همکاران (۱۹۹۹) اثبات کردند که از نظر اجتماعی، فرهنگ نخستین عامل تعیین کننده تغییر و بهبود خانواده است. بنابر این گویه‌هایی که به ترتیب الویت از نظر کارشناسان و نخبگان مطرح شده به ترتیب: پرورش مهارت شناخت نیازهای عاطفی فرزندان، عمل کردن به عنوان الگو در طرح نیازهای عاطفی خود، اهمیت دادن به آگاهی فرزندان، الگوی رفتاری خوبی بودن، حل منطقی درگیری و تنش‌های فرزندان از طریق صحبت کردن و اهمیت دادن به پرورش ویژگی قدرشناسی فرزندان از گویه‌هایی است که با مولفه‌های روان‌شناسی و جامعه‌شناسی خانواده از نظر کارکرد و ساختار ارتباط دارد و موجب مسئولیت پذیری می‌گردد.

الویت هشتم به گویه‌های بعد مهارت مربوط است و به ترتیب الویت تبادل اطلاعات با دیگران باعث افزایش مهارت تصمیم‌گیری است، تبادل تجارب کاری باعث پرورش خلاقیت و حل مشکلات کاری می‌شود، به برقراری رابطه اثربخش با همکاران اهمیت دادن، در پایین ترین سطح اهمیت دادن به پرورش مهارت‌های انعطاف پذیر است. چنین نتایجی که منبعث از نتایج نخبگان است با مطالعات شکوهی و همکاران (۱۳۹۳) در امر افزایش مهارت و کاهش مشکلات رفتاری، همچنین با مطالعات سلیمی و عابدی (۱۳۹۲) اثربخشی آموزش مهارت و مطالعات کریمی زیوه (۱۳۹۲) نقش آموزش مهارتی ارتباطی در افزایش رشد اجتماعی و پذیرش اجتماعی انطباق دارد.

آخرین بعد از یافته‌های این مجموعه به نگرش افراد جامعه به افراد خودتوسعه‌ای است. این افراد از نظر جامعه موفق ارزیابی می‌شوند علی‌رغم این که برای رشد تعادل اجتماعی خودشان مطالعه کنند. همچنین اعضای جامعه به فرد کتابخوان اعتماد بیشتری دارند و در این رابطه فضاهای مجازی موجب کاهش ساعت مطالعه می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

مهارت‌های خود توسعه‌ای از جمله مهارت‌هایی هستند که در هر واحد اجتماعی مورد توجه است، خانواده یکی از این واحدها محسوب می‌شود که با موضوع روان‌شناسی سلامت و فراشناخت دارای اشتراک موضوع است، اما در سازمانها و موسسات اداری، تجاری و ... نیز مورد توجه قرار گرفته و بخشی از علوم مرتبط با سازمانها را به خود اختصاص داده است.

نخبگان و کارشناسان در ارتباط با والدین دانش آموزان موفق شدند ۹ بعد را در باب خود توسعه‌ای معرفی کنند که هر بعد مبتنی بر تعداد مولفه یا گویه است که به ترتیب الویت این ابعاد و گویه‌ها ذکر شدند. این ابعاد عبارتند از: ارزشهای فردی، ارزشهای اجتماعی، سلامت خانواده، نقش مهارت خود توسعه در تربیت

می رود که این موضوع خود عامل مهمی در کاهش بسیاری از مشکلات روانی است. ونزل، ویکولد و سیلیرسن (۲۰۰۹) به بررسی تاثیر بسته‌های آموزش مهارت‌های زندگی در مدارس پرداختند. یافته‌ها نشان داد که آموزش مهارت‌های زندگی اثرات مثبتی بر افزایش پیوند‌های مدرسه ای و کاهش مصرف الکل دارد. همچنین کمیل (۲۰۰۹) نشان داد که آموزش مهارت‌های زندگی در انتقال موفقیت آمیز دانشجویان از دانشگاه به محیط کار، تاثیر مثبت و معنا دار ایجاد می کند.

سیورز (۲۰۰۸) با بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر پیشرفت مهارت‌های اجتماعی و بر رفتار دانش آموزان نشان دادند که استفاده از راهبردهای آموزش مهارت‌های اجتماعی، مانند الگوسازی، بازی نقش و تقویت مثبت و تکرار و تمرین دانش آموزان را در ایجاد و گسترش روابط اجتماعی مثبت با دیگران و تطبیق مؤثر با شرایط و انتظارات آنها کمک می کند.

مطالعات انجام شده در ایران حاکی از این است که موضوع خودتوسعه‌ای در سازمانهای اداری، بین والدین و دانشجویان و دانش‌آموزان با محوریت یادگیری، اثربخشی، خود تنظیمی، مهارت‌های زندگی و... انجام شده و در ارتباط با هر یک موضوعات انجام شده از آثار مثبت برخوردار بوده است. با توجه به ترتیب زمانی می‌توان به آمیان، وحیده (۱۳۹۶) اشاره کرد که نشان دادند بین راهبردهای یادگیری با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر دوره راهنمایی شهرستان نقده رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین شکوهی (۱۳۹۶) نشان داد بین یادگیری خود تنظیمی و امید به تحصیل با عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. فروتنی (۱۳۹۴) مطالعات خود را به محیط کار بر مبنای نگرش دینی معطوف کرده و نشان داد که نگرش اسلامی به کار، عامل اصلی در ایجاد رفتارهای خودتوسعه‌ای است. همچنین حمایت سازمان و حمایت سرپرست بر ایجاد رفتارهای خود توسعه‌ای تأثیر مثبت دارد. مطالعات رستمی و علی‌آبادی (۱۳۹۳) نیز حاکی از این است که از

فرزندان، سلامت شغل، ارزش های فردی شخصیتی ادراک و اخلاقی، دانش فردی، مهارت‌ها، نگرش افراد جامعه به خودتوسعه‌ای.

دستیابی به ابعاد خود توسعه‌ای محصول آموزش‌های رسمی، مشاوره و همصحبتی با با انجمن اولیاء و مربیان، معلمان و مشاوران روان شناسی و اجتماعی و همچنین مخصوص تبادل نظر با همکاران، دوستان و مخصوصاً مطالعه است. این افراد یعنی افراد خودتوسعه‌ای از نظر جامعه افرادی مورد اعتماد و احترام و طرف همفکری هستند.

مطالعات انجام گرفته در خارج از کشور نشان داده که خودتوسعه‌ای از ابعاد و ویژگی‌های متعددی برخوردار است که هر یک از محققین به بخش یا بخش‌هایی از آن پرداخته‌اند. محققینی چون: دی‌گراف، اسپیتجنس، اسمیت، دیو ولف و تاوچیو (۲۰۱۳) به بررسی اثربخشی برنامه آموزش مثبت والدین بر مشکلات رفتاری کودکان، پرداختند. نتایج مطالعاتشان نشان داد آموزش والدین به طور معناداری به کاهش مشکلات رفتاری کودکان آنان منجر شده است. این نتیجه در مرحله پیگیری نیز تأیید شد. همچنین مطالعات بنسون و همکاران (۲۰۱۲) نشان داد که آموزش مهارت‌های زندگی بر والدین و هم‌تایان در کاهش پرخاشگری جوانان تاثیر داشته است. زیرین (۲۰۱۱) سطح مطالعات را از خانواده به مدرسه ارتقاء داده است و بررسی های او میان ۷۷ زن و ۱۹ مرد که به عنوان کمک معلم کار می‌کردند، به این نتیجه رسید که فرایندهای ارزیابی فردی کمک معلم‌ها اجازه داد که خودآگاهی را افزایش دهند و بتوانند کودکان و نوجوانان را بهتر درک نمایند. اورویس و لفر، (۲۰۱۱) به عوامل محتوایی و فردی در مطالعه خودش توجه کرده و به بررسی رویکردی تعاملی جهت درک خود توسعه‌ای پرداخته و نتایج نشان داد که رابطه معناداری میان حمایت محل کار و هدف‌مداری، تجربه اندوزی و خودآگاهی وجود دارد. ویست (۲۰۱۰) نیز نشان داد که با آموزش مهارت‌های زندگی، میزان عزت نفس در افراد بالا

دیدگاه نخبگان مطالعه موردی شهرگران را از جمله نقاط قوت پژوهش حاضر دانست.

References

- Amian V. (2015). Investigating the Relationship between Learning Strategies and Academic Performance of Female Middle School Students in Naghadeh, M.Sc. Thesis, Islamic Azad University, Marvdasht Branch.
- Rahmati A, Saeedi, M. (2011). Investigating the Relationship between Parents' Anxiety and Anxiety and Academic Achievement of Their Children in the Pre-University Level of Kerman, Psychological Studies, Vol.7 No.29 – Pp.131-145
- Aliabadi F. (2014). The Impact of Cognitive and Metacognitive Learning Strategies on Predicting Academic Achievement Motivation of Agricultural Students, Vol.6 No.30 - Pp.67-76
- Salimi H, Abedi F. (2012). The effectiveness of life skills training for anxiety, depression and happiness of mothers of middle school students in Karaj city in the academic year 2011-2012. Journal of Clinical Psychology, Vol.3 No11 - Pp. 112-119.
- Shokohi Yekta M. (2014). The Effectiveness of Interpersonal Problem Solving Skills Training on Increasing and Reducing Social Skills, Behavioral Problems of Late Grade First Grade Students. Vol.10 No.4 - Pp. 7-32
- Shokouhi GH. (1989). The nature of developmental stages and philosophy of courses. Quarterly Journal of Education No.18 Pp. 12-19.
- Karimi Ziveh M. (2013). The effectiveness of communication skills training on social development and social acceptance of first year male students by Tehran Education Department, Master Thesis, Allameh Tabatabaei University. Faculty of Psychology and Educational Sciences.
- George T, Singh S. (2009). Human Resource Development in the Organization, (translated by Seyed Ahmad

بین راهبردهای شناختی و فراشناختی تاثیر گذار بر انگیزه پیشرفت تحصیلی، راهبردهای برنامه ریزی، سازماندهی و تکرار و تمرین در یادگیری بیشترین تاثیر و راهبرد کنترل و نظارت کمترین تاثیر بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دانشجویان داشته است.

مطالعاتی که موضوع والدین را محور قرار دادند، همانند مطالعات شکوهی و همکاران (۱۳۹۳) نشان دادند که برنامه مداخله در افزایش مهارت های اجتماعی و کاهش مشکلات رفتاری، از نظر درجه بندی مادران و معلم مؤثر بوده و تفاوت میانگین ها به لحاظ آماری معنادار بود. همچنین سلیمی و عابدی (۱۳۹۲) در مطالعه خود به بررسی اثربخشی آموزش مهارت های زندگی بر اضطراب، افسردگی و شادکامی مادران دانش آموزان مقطع راهنمایی در کرج پرداختند. نتیجه به دست آمده نشان دهنده کاهش علائم اضطراب، افسردگی در مادران و افزایش میزان شادکامی والدین بود. از مطالعات دیگر می توان به نیل ساز، خواجه موگهی و باباپور (۱۳۹۲) اشاره کرد که دریافتند آموزش مهارت های زندگی بر میزان آگاهی های والدین تأثیر مثبت زیادی داشته است. کریمی زیوه (۱۳۹۲) نشان دادند که آموزش مهارت های ارتباطی در افزایش رشد اجتماعی و پذیرش اجتماعی مؤثر بوده است.

رحمتی (۱۳۹۰) نیز به این نتیجه رسید که آموزش مهارت های اجتماعی باعث افزایش سازگاری اجتماعی کودکان می شود. در بین عوامل متعدد، عوامل آموزشی و فردی با ماهیت شناختی و اجتماعی، بیشترین تاثیر را بر عملکرد تحصیلی دارند.

از جمله نقاط ضعف پژوهش می توان به محدود بودن جامعه آماری به استان گلستان و همچنین محدودیت در انتخاب خبرگان به واسطه شرایط جغرافیایی اشاره کرد. با توجه به خلأ های پژوهشی در رابطه با موضوع و همچنین جامع و کاربردی بودن موضوع پژوهش می توان انتخاب مناسب موضوع پژوهش یعنی ابعاد خود توسعه ای از

- and sex, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 31 – Pp.379–389. doi: 10.1037/h0076505.
- Roberts MK, Halpin S and Brunner JM. (2012). *Leader Identity, Individual Differences, and Leader Self-development*. United States Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences, Vol.1 No.1 – Pp.1-34
- Tough A. (1978). *The adult's learning projects*, Toronto: Ontario Institute for studies in Education.
- Werner JM & RL Desimon. (2009). *Human Resource Development*, 5th ed. Australia: Thomson.
- Orvis KA & Ratwani KL. (2010), *Leader self-development: A contemporary context for leader development evaluation*, *Leadership Quarterly*, Vol.21 – Pp.657–674.
- Orvis KA & Leffler GP. (2011), *Individual and Contextual Factors: An interactionist approach to understanding employee self-development*, *Journal Personality and Individual Differences*, Vol.51 – Pp.172-177.
- Werner JM & RL Desimon (2009). *Human Resource Development*, 5th ed. Australia: Thomson
- Tough A. (1978). *The adult's learning projects*, Toronto: Ontario Institute for studies in Education.
- Zairi M, Ahmed P, *Cultures for Continuous Improvement and Learning*, *Total Quality Management*, Vol.10 No.4/5 – Pp.426 – 434.
- Tababaei), Tehran: Fermanesh Publications, first edition.
- Nilsaz J, Khajeh Moghei N, Babapour R. (2013). *Evaluating the effect of life skills training on parents on the level of awareness of these skills in the first secondary students of Farzanegan Ahvaz in the academic year 91-90*, Sixth International Conference on Child and Adolescent Psychiatry, University Tabriz Medical Sciences.
- Ahmed P, Loh A & Zairi M. (1999). *Cultures for Continuous Improvement and Learning*, *Total Quality Management*, Vol.10 No.4/5 – Pp.426 – 434.
- Confessore SJ & Kops WJ. (1998). *Self-directed learning and the learning organizations: xamining the connection between the individual and the learning environment*. *Human Resource Development Quarterly*, Vol.2 No.9 – Pp.365-375.
- Georg JM & Brief AP. (1992). *Feeling Good-Doing Good: Aconceptual Analysis of The Mood at Work-Organizational Spontaneity Relationship*, *Psychological Bulletin*, Vol.112 No.2 P.310
- Nicholls JG. (1975). *Causal attributions and other achievement-related cognitions: Effects of task outcome, attainment value, and sex*, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.31 Pp.379–389. doi: 10.1037/h0076505.
- Nicholls JG. (1975). *Causal attributions and other achievement-related cognitions: Effects of task outcome, attainment value,*

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال دوازدهم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰

ابعاد خود توسعه‌ای از دیدگاه نخبگان مطالعه موردی شهر گرگان

ماهیا یاقوتی: دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران.

نگین جباری*: دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران.

کیومرث نیاز آذری: استاد، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران.

چکیده: این مقاله با عنوان ابعاد خود توسعه‌ای از دیدگاه نخبگان که به صورت موردی به شهر گرگان اختصاص دارد، به شناسایی ابعاد خود توسعه‌ای والدین دانش آموزان پرداخت. این تحقیق که به روش کیفی و با استفاده از نرم افزار PLS آنالیز شد، ابعاد و گویه‌های خودتوسعه‌ای را از نگاه نخبگان برای کاربرد والدی انجام شد. اهمیت مهارت‌های خود توسعه‌ای والدین بدلیل ارتباط آنها با موسسات آموزشی و فرزندان‌شان اهمیت دارد، تا قدرت انطباق اعضای خانواده با کودک و بلعکس را اثربخش و کارا نماید. نخبگان در ارتباط با والدین دانش آموزان ۹ بعد در باب خود توسعه‌ای معرفی کردند که به ترتیب الویت عبارتند از: ارزشهای فردی، ارزشهای اجتماعی، سلامت خانواده، نقش مهارت خود توسعه در تربیت فرزندان، سلامت شغل، ارزش‌های فردی شخصیتی ادراک و اخلاقی، دانش فردی، مهارت‌ها، نگرش افراد جامعه به خودتوسعه‌ای. دستیابی به ابعاد خود توسعه‌ای محصول آموزش‌های رسمی، مشاوره و مصحبتی با انجمن اولیاء و مربیان، معلمان و مشاوران روان شناسی و اجتماعی و همچنین مخصوص تبادل نظر با همکاران، دوستان و مخصوصاً مطالعه است. این افراد یعنی افراد خودتوسعه‌ای از نظر جامعه افرادی مورد اعتماد و احترام و طرف همفکری هستند.

واژگان کلیدی: خودتوسعه‌ای، نخبگان، والدین، فراگیر.

***نویسنده مسؤول** دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران.

Email: neginjabary@gmail.com